

УДК [378.147:316.28]:330

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО ІНТЕНСИФІКАЦІЇ НАВЧАННЯ (В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ)

Рижкова А.Ю.

У статті аналізується проблема формування позитивної мотивації у студентів економічних спеціальностей до інтенсифікації навчання в умовах кредитно-модульної системи навчання. Досліджено шляхи формування позитивної мотивації студентів до інтенсифікації навчання. Виявлено мотиви інтенсифікації навчання студентів ВНЗ.

Ключові слова: формування позитивної мотивації, інтенсифікація навчання, мотиви інтенсифікації навчання.

В статье анализируется проблема формирования позитивной мотивации студентов экономических специальностей к интенсификации обучения в условиях кредитно-модульной системы. Исследованы пути формирования позитивной мотивации студентов к интенсификации обучения. Выявлены мотивы интенсификации обучения студентов ВУЗ.

Ключевые слова: формирование позитивной мотивации, интенсификация обучения, мотивы интенсификации обучения.

The author analyzes the problem of forming positive motivation of economic students for intensification of learning in conditions of the credit-module system. The ways of forming student positive motivation for intensification of learning have been investigated. The motives for intensification of student learning at a higher educational institution have been determined.

Key words: forming positive motivation, intensification of learning, motive for intensification of learning.

Постановка проблеми. У зв'язку з приєднанням України до Болонського процесу постала проблема формування позитивної мотивації студентів до інтенсифікації навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, дозволяє зробити висновок, що проблемі мотивації студентів ВНЗ приділяється недостатньо уваги. Так, проблеми мотивації навчання школярів досліджуються Ю.К.Бабанським, А.К.Марковою, М.В.Матюхіною, О.В.Малихіною та ін. Досліджують мотивацію навчання студентів М.І.Леврінц, А.П.Огурцов, В.І.Чирков та ін. Водночас мотиви до інтенсифікації навчання студентів не були досліджені.

Формулювання цілей статті (постановка завдання): 1) визначити види мотивів та уточнити класифікацію мотивів навчання студентів; 2) визначити мотиви до інтенсифікації навчання; 3) виявити які мотиви переважають; 4) визначити прийоми позитивної мотивації студентів до інтенсифікації навчання.

Виклад основного матеріалу. О.В.Малихіна дала наступне визначення навчальній мотивації – це загальна назва для процесів, методів, засобів спонукання учнів до продуктивної пізнавальної діяльності, активного засвоєння змісту освіти [7, с. 76]. С.І.Архангельський під мотивацією пізнавальної діяльності студентів розуміє фізіологічний процес, який є відношенням людини до процесу дійсності, викликаний потребою людини до пізнання [1, с. 9]. Практичний досвід, навички та вміння студентів закріплюються, розвиваються, завдяки інтересу та мотивам до навчання, які лежать в основі цього процесу [1, с. 161]. Особливістю навчальної діяльності студента є те, що вона є професійно-спрямованою, навчально-професійною, оскільки в майбутньому студент повинен розв'язувати завдання професійної діяльності [1, с. 107]. О.В.Малихіна узагальнює групи психологічних теорій мотивації. За біхевіористською теорією – мотивації сприяють внутрішні потреби людини, які спонукають людину до активних дій [7, с. 13]; за когнітивною

теорією – мотивації сприяють знання, уявлення, думки про те, що відбувається в зовнішньому світі, про причини й наслідки [7, с. 14]; за психоаналітичною теорією – основою мотивації поведінки є прагнення задовольнити власні вроджені інстинкти, які забезпечують його енергію та є джерелом активності [7, с. 16]; теорія К.Левіна – механізмом мотивації є врівноваження локального напруження, викликаного посталою потребою, у межах і відносно до більш загальної системи [7, с. 17]; теорія діяльнісного походження мотиваційної сфери людини – в самій діяльності суб'єкта виділяються складові, які відповідають елементам мотиваційної сфери [7, с. 20]. Ці теорії свідчать про те, що для успішної діяльності повинна бути сформована позитивна мотивація до неї.

В дидактиці усі мотиви поділяються на соціальні та пізнавальні мотиви (А.К.Маркова, Б.Ц.Бадмаєв, А.В.Кузьминський), які поділяються на широкі та вузькі мотиви та мають певні рівні: широкі пізнавальні мотиви, учбово-пізнавальні, мотиви самоосвіти; соціальні мотиви поділяються на широкі соціальні мотиви, позиційні мотиви, мотиви соціальної співпраці (А.К.Маркова), тобто вони мають різний вплив на навчальний процес [1, с. 9]. Пізнавальні мотиви навчання студентів мають свій прояв у отриманні знань, та проявляються у використанні цих знань на практиці. Пізнавальні мотиви можуть бути вузькими та широкими. До вузьких відносяться мотиви самостійного здобування знань у підготовці до заліків, іспитів, тестових завдань (тобто лише за потреби отримати позитивну оцінку); мотиви прояву бажання участі у наукових студентських конференціях, круглих столах (коли це не особисте бажання студента, а бажання викладача). До широких пізнавальних мотивів студентів можна віднести мотиви самостійного вдосконалення знань, самостійне навчання прийомам самостійної роботи, бажання якісніше готуватися до занять, через те, що студент розуміє особисту потребу у здобутих знаннях, та тому що йому цікавий сам предмет; мотив творчої самореалізації відповідає усвідомленню власної мети пізнавальної діяльності та її досягнення.

Соціальні мотиви мають найширший спектр прояву. Перш за все ці мотиви проявляються у затвердженні соціального статусу студента у суспільстві, та конкретний осередок людей серед яких знаходиться студент (навчальна група, факультет, ВНЗ). Соціальні мотиви поділяються також на вузькі та широкі. До вузьких соціальних мотивів навчання слід віднести прагнення студента отримати у майбутньому певну професію. До широких соціальних мотивів відноситься обов'язок, прагнення, розуміння соціального значення навчання, бажання студента підтвердити свій соціальний статус через навчання (наприклад, отримати підвищену стипендію, отримати винагороду "кращий студент року" і т.ін.). У студентів, окрім названих мотивів навчання, з'являється вже особлива група мотивів, якої не було у школярів – це професійні мотиви та меркантильні мотиви (А.В.Кузьминський, Б.Ц.Бадмаєва та ін.). Професійні мотиви особливо важливі у навчанні студентів, бо саме через них студент розуміє важливість своєї професії та покликання у житті. До професійних мотивів слід віднести, наприклад, мотив

усвідомлення власного покликання до обраної професії, власне бажання студента навчатися через престижність обраної професії або ВНЗ. До цих мотивів належить мотив отримати ґрунтовну професійну підготовку. Цей мотив дуже пов'язаний із пізнавальним мотивом, бо ґрунтовну підготовку студент може отримати сумлінно навчаючись або відвідуючи ВНЗ [4, с. 183].

Меркантильні мотиви можна віднести до соціальних мотивів, бо вони зумовлені матеріальною особистою вигодою студента. Ці мотиви не є вирішальними у поведінці студента, проте вони проявляються в асоціальній поведінці особистості, тобто ця поведінка може мати вплив на оточення студента [4, с. 183]. Тобто в умовах ринкових відносин, студент може спілкуватися лише з тими одногрупниками, з якими йому вигідно спілкуватися, наприклад, бо його одногрупник родич його викладача, або щось подібне. Таким чином, мотиви студентів до навчання можна об'єднати в наступні групи мотивів: соціальні, професійні, учбово-пізнавальні, які є внутрішніми, ґрунтуються на потребах студентів.

С.І.Архангельський зазначає, що мотиви студентів щодо навчального предмета можуть бути полярними: постійні та тимчасові; глибокі та неглибокі; обґрунтовані та помилкові, та ін. Взагалі, на думку С.І.Архангельського, для навчального процесу характерним є нестійкість мотивів. Цікавим, проте нерозкритим, є поділ мотивів та установок, за С.І.Архангельським, на правильні, випадкові, помилкові [1, с. 161]. За Т.І. Ільїною, мотиви навчальної діяльності студентів включають у себе: оволодіння професією (бажання отримати знання, які будуть у нагоді у професійній діяльності, сформувати професійно значущі якості); отримання диплому (бажання отримати диплом ВНЗ); пізнавальний мотив (бажання оволодіти новими знаннями). А.В.Кузьминський виділяє ряд мотивів навчання студентів: соціальні, спонукальні, пізнавальні, професійно-ціннісні, меркантильні [4, с. 413].

А.П.Огурцов поділяє мотиви студентів на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх він відносить зовнішні фактори, наприклад: організація навчального процесу; взаємовідносини із викладачем; удосконалення змісту навчальних дисциплін; використання професійно значущих завдань; якісне проведення викладачами занять із урахуванням потреб професійної підготовки; використання нетрадиційних форм навчання; належне керівництво навчальним процесом; взаємовідносини в студентському колективі та ін. До внутрішніх мотивів він відносить внутрішні стимули, наприклад: професійно-значущий мотив – мотив професійного становлення, почуття обов'язку, здібності; пізнавальні інтереси; потреби в набутті нових знань; почуття обов'язку; необхідність самовдосконалення; бажання бути першим; прагнення до особистого успіху; мотиви планування майбутньої життєдіяльності – прагнення до матеріального благополуччя; нахили, уподобання та ін. [8, с. 16]. Для студентів він виділяє ряд факторів, які є ефективними, серед них: мотив досягнення (виявлення більшого інтересу до предметів, до яких є здібності); мотив компетенції (бажання бути кращим у групі); мотив престижності (потреба в похвалі та досягненнях); мотив домінування (бажання бути

авторитетом у певній сфері діяльності); мотив конкуренції (активна участь студентів у олімпіадах, конкурсах, змаганнях); мотив спонукання (спонукання до діяльності, пов'язаної із задоволенням потреб); мотив безпеки (менше думає про успіхи, а більше про уникнення неприємностей); мотив потреби у груповій приналежності (думка та позиція групи може бути сильним стимулом поведінки). А.П.Огурцов виділяє ряд стимулів як моральне та матеріальне задоволення, серед них: іменна стипендія, активна громадська позиція, участь у наукових конференціях та ін. [8, с. 19].

Н.Ц.Бадмаева виділяє наступні мотиви: компетенції, професійні, учбово-пізнавальні, соціальні та мотиви уникнення, престижу, творчої самореалізації та соціальні [1, с. 107]. Поділ мотивів, за М.В.Матюхіною, є дещо вузьким, вона виділяє дві групи навчальних мотивів: зовнішні та внутрішні. Основою до поділу мотивів є ставлення до навчальної діяльності. Так, якщо мотивом є лише процес здобування знань, то він є внутрішнім. А якщо результатом мотиву є досягнення іншої мети, окрім пізнавальної, то він є зовнішнім [1, с. 11]. Внутрішні стимулюють людину до учіння, як власної мети. Під зовнішніми мотивами розуміють стимули до навчання – спонуки з боку педагогів, батьків, друзів тощо. Це підтверджується тим, що в класифікації методів навчання Ю.К.Бабанського є методи мотивації і стимулювання навчання, серед них: методи стимулювання і мотивації інтересу до навчання (гра, диспут, зацікавленість); метод стимулювання і мотивації обов'язку і відповідальності (вимоги, покарання, заохочення, покарання) [8, с. 327]. А.П.Огурцов до зовнішніх мотивів відносить зовнішні фактори, наприклад: організація навчального процесу; взаємовідносини із викладачем; удосконалення змісту навчальних дисциплін; використання професійно значущих завдань; якісне проведення викладачами занять із урахуванням потреб професійної підготовки; використання нетрадиційних форм навчання; належне керівництво навчальним процесом; взаємовідносини в студентському колективі та ін. Зовнішні мотиви (соціальні, професійні, меркантильні) є засобом для задоволення інших, не навчальних потреб чи досягнення інших цілей), проявляються в організації навчального процесу, та у відношенні студента до цього процесу (М.В.Матюхіна, А.П.Огурцов). Тому й Ю.К.Бабанський виділив наступні підгрупи методів навчання: методи організації навчально-пізнавальної діяльності (словесні, наочні, практичні; індуктивні, дедуктивні; пояснювально-репродуктивні та інформативно-пошукові; самостійна робота під керівництвом учителя); методи емоційного стимулювання та розвитку пізнавального інтересу, які забезпечують позитивні емоції відносно пізнавальної діяльності, її змісту, форм, методів здійснення (гра, диспут, зацікавленість) [8, с. 327]. Таким чином, на нашу думку, можна усі мотиви навчання студентів поділити на три групи: пізнавальні мотиви (учбово-пізнавальний; мотив творчої самореалізації); мотиви досягнення успіху (мотив отримання диплому; мотив отримання професії; мотив престижності); соціальні мотиви (потреба у груповій приналежності; мотив домінування; мотив конкуренції; мотив спонукання; мотив безпеки; комунікативний мотив), професійний мотив.

Формування позитивної мотивації студентів до пізнавальної діяльності здійснюється таким чином: широкі пізнавальні мотиви проявляються в оволодінні новими знаннями [8, с. 210]; вузькі пізнавальні мотиви орієнтують на способи здобуття знань [8, с. 210]; мотиви широкі соціальні – прагнення у здобутті нових знань для того, щоб бути суспільно корисним Батьківщині [8, с. 211]; мотиви вузькі соціальні – прагнення здобути певну позицію, отримати певне “місце серед оточуючих”, отримати в них авторитет [8, с. 211].

Слід зазначити про відмінність між мотивацією до пізнавальної діяльності у студентів та мотивацією до інтенсифікації пізнавальної діяльності у студентів в умовах кредитно-модульної системи. Про цю відмінність свідчать результати проведеного нами анкетування серед 98 викладачів ХНПУ імені Г.С.Сковороди, яке свідчить про те, що серед основних шляхів, які могли б мотивувати студентів до участі в інтенсифікації навчання, викладачі зазначили участь найкращих студентів у круглих столах, олімпіадах, конференціях; обмін досвідом зі студентами інших країн, міжнародне стажування, навчання та ін.; заохочення студентів у різних формах; удосконалення системи заохочення студентів, та удосконалення педагогічної майстерності викладачів; індивідуалізація навчання і т.ін.

Л.В.Дзюбко зазначає, що в студентів дуже розвинена потреба у досягненні успіху, яка впливає на рівні успішності студента (високий, низький). Проведені нею дослідження показали, що потреба у досягненні успіху має вплив на рівень задоволення навчанням, ставлення до навчання, оцінку складності навчальної діяльності, та на часові витрати у підготовці до занять. Якщо задовольняти цю потребу, то вона буде викликати ефект полегшення навчальної діяльності, а саме: підвищувати ефективність навчання та зменшувати витрати часу на навчання [1, с. 17]. Потреба стає мотивом під час зустрічі з предметом її задоволення. В економічній теорії потребами називають необхідність та бажання людей мати і використовувати певні умови життєдіяльності [5, с. 463]. Існує дуже широка класифікація потреб. Доцільно звернутися до сутності і класифікації людських потреб, за А.Маслоу, в основі якої лежить класифікація потреб за їх значущістю. Ієрархію потреб ним було представлено у вигляді піраміди, в основі якої лежать фізіологічні потреби, наступним прошарком є потреби у безпеці, потім йдуть соціальні потреби, потреби щодо поваги, та найвищий рівень потреб – це потреби у самореалізації [5, с. 18]. На думку А.Маслоу, кожна наступна потреба задовольняється за умов задоволення потреби попереднього рівня. Проте критики його теорії відзначають багато недоліків, а саме те, ця ієрархія не визначає мінімальний достатній рівень потреб для переходу на наступний рівень, ця концепція не знаходить своє підтвердження на практиці, концепція не враховує індивідуальні потреби та інтерес людей. Сам же А.Маслоу зазначає, що людина – це піраміда, яка стає більш відповідальною за свою долю, якщо керується цінностями розуму, перестане бути байдужою до оточуючого світу, таким чином людина наблизиться до суспільства, побудованого на духовних цінностях [3, с. 40]. Залежно від того, що лежить в основі, потреби

можуть класифікуватись за: суб'єктами, тобто носіями потреб (індивідуальні, колективні, суспільні або домогосподарств, підприємств, держави); за об'єктами, тобто предметом, на які вони направлені: матеріальні (потреби в матеріальних благах та послугах), духовні (потреби у творчості, самовираженні, розвитку своїх можливостей, самовдосконаленні, вірі, освіті, культурі, заняттях наукою, мистецтвом, підвищенні кваліфікації), соціальні (коханні, дружбі, спілкуванні, участь у суспільно корисній діяльності); за сферами діяльності потреби поділяються на: праці, спілкування; рекреації (відпочинку, відновлення працездатності), економічні; за черговістю задоволення: першочергові (задовольняються предметами першої необхідності), не першочергові (задовольняються предметами розкоші); за ступенем реалізації: абсолютні (породжені сучасним рівнем розвитку економіки), дійсні (відповідають рівню розвитку економіки певної країни), платоспроможні (потреб, які людина може задовольнити відповідно до власних доходів та рівня цін); відповідно до участі у відтворювальному процесі: виробничі (потреби в засобах виробництва), невиробничі (потреби в споживчих товарах); за можливостями задоволення: насичені, вгамовані (мають чітку межу і можливість повного задоволення), ненасичені, невгамовані (не можуть бути задоволені повністю, не мають меж насичення).

У контексті інтенсифікації навчання нас цікавлять індивідуальні потреби кожного студента, а також біологічні, духовні, соціальні, пізнавальні, платоспроможні, першочергові, невиробничі і невгамовані потреби. Вони можуть стати мотивами до навчання за умов пропозиції викладачами студентам предмету їх задоволення. При цьому слід пам'ятати про зовнішні стимули навчання, а саме – про спонуки для задоволення чи досягнення інших цілей, які ними формулюються, виходячи з усвідомлених потреб студентів [1, с. 11]. У результаті проведеного нами інтерв'ювання 28 студентів з України і Литви (ХНПУ імені Г.С.Сковороди, Європейський гуманітарний університет (м.Вільнюс)) було з'ясовано, що інтенсифікація навчання студентів може мати прояв через такі причини:

- для отримання позитивної оцінки з заліку чи з іспиту заздалегідь, для того, щоб у майбутньому мати більше часу на задоволення власних потреб (заробляння грошей, час з друзями, для того щоб знати більше) – мотив професійного становлення (внутрішній мотив);

- мотив професійної гнучкості (тобто студент вчиться швидше самостійно здобувати знання, для того, щоб у майбутньому, якщо буде необхідно, з легкістю змінити галузь професійних інтересів – професійної гнучкості (внутрішній мотив);

- мотив “жадоби” до знань – здобування нових знань (внутрішній мотив);

- студент вчиться якісно, бо, за сучасних умов, студент повинен бути конкурентоспроможним на ринку праці. А саме, в умовах болонської системи навчання вчиться самостійно здобувати знання, бути відповідальним за свій час, і за те, на що він його витрачає, мати можливість працювати за спеціальністю в процесі навчання – мотив професійної гнучкості;

- якщо студент вчиться інтенсивно – він отримує навички здобування знань в інформаційному суспільстві, яке швидко змінюється – самостійне здобування знань для саморозвитку та самовдосконалення (внутрішній мотив).

Ці причини інтенсифікації навчання можна переформулювати в мотиви інтенсифікації навчання: мати більше вільного часу (внутрішній мотив). Потреби студентів можуть стати мотивами інтенсивного навчання, тому для їх визначення нами було проведено анкетування студентів з приводу того, що могло б їх мотивувати до інтенсифікації навчання у ВНЗ. Як показало наше анонімне анкетування, серед 77 студентів першого та третього курсів економічного факультету ХНПУ імені Г.С.Сковороди найкращим стимулом до навчання є отримання стипендії, так відповіли 22% студентів третього курсу, проте жоден зі студентів першого курсу це не зазначили (це пояснюється тим, що студенти першого та третього курсу навчаються за контрактом). Через те, що студенти третього курсу є дорослішими та більш самостійними для них є більш актуальним отримання додаткових грошей, для того, щоб бути більш незалежними чи самостійними від батьків. Для того, щоб інтенсивно займатися, студентам третього курсу потрібно мати можливість вільного та безкоштовного доступу до інтернет-ресурсів (24%), мати електронні конспекти лекцій (24%), бути зацікавленими у предметі (24%), відчуття поваги до викладача сприяє навчанню у 23% студентів, на жаль, такий стимул як почуття відповідальності за навчання є зазначений лише у 5% студентів. На це питання у студентів першого курсу відповіді розподілилися наступним чином: мати час на навчання (31%), інтерес до предмету (31%), відчуття відповідальності за навчання (11%), електронний конспект лекцій (11%), повага до викладача (8%), краща якість викладання (4%), та можливість вільного та безкоштовного виходу до інтернет-ресурсів (4%). Таким чином, для студентів першого курсу стає актуальною проблема раціональної організації часу, через те, що вони ще не звикли до організації навчання у ВНЗ, також для них один із головних стимулів виступає інтерес до предмету – тобто інтерес до знань та обраної професії. Відчуття відповідальності за навчання є пізнавальним мотивом, та певною мірою професійним, це почуття є більш розвинутим у студентів першого курсу, ніж у студентів третього. Тобто в студентів першого курсу на першому місці стоять пізнавальні та професійні мотиви, а в студентів третього курсу спочатку йдуть соціальні меркантильні мотиви, потім пізнавальні і лише потім професійні. На запитання “Чому студенти навчаються за обраною спеціальністю?” відповіді розподілилися наступним чином, першокурсники: 50% через те що отримані знання є важливими для обраної професії, та корисними у просуванні кар'єрними східцями (пізнавальний та професійний мотив), через те що подобається обрана спеціальність (29%) (професійний мотив), 21% студентів розуміє важливість обраної професії на рівні держави (широкий соціальний мотив); для третьокурсників домінуючим мотивом є те, що їм подобається обрана спеціальність (40%) (професійний мотив), розуміють важливість обраної професії на рівні держави (30%) (широкий соціальний мотив), байдужість до вибору

майбутньої професії (15%) та за рішенням батьків навчаються (15%) (соціальний мотив). Тобто інтенсифікації навчання сприяють внутрішні мотиви, які є спонуканами для самостійної діяльності. Це пояснюється тим, що лише особисте бажання, розуміння свого покликання може стимулювати студента до більш якісного, швидкого здобування знань, тобто до інтенсифікації навчання, ключовими мотивами стають внутрішні мотиви, а саме професійні та пізнавальні мотиви.

Виходячи з сутності пізнавальних потреб, позитивної мотивації до інтенсифікації навчання, результатів проведеного анкетування можна запропонувати наступні шляхи формування позитивної мотивації до інтенсифікації навчання, а саме: створювати ситуації успіху, заохочувати студентів до навчання, використовувати дидактичні ігри, викликати позитивні емоції до навчання, використовувати “живі бібліотеки”, застосовувати проблемне навчання, заохочувати до навчання, використовувати дидактичні ігри (рольові, ділові) та ін. Так, на рівні здобування вищої освіти ситуаціями успіху стають конференції, олімпіади, конкурси студентських наукових праць, іменні стипендії, відзнаки, вибір практики, місця роботи тощо. Використання “живої бібліотеки” було вперше запропоноване в 1993 р. п'ятьма датчанами, вони проводили зустрічі із людьми – “книгами” в межах різних фестивалів, конкурсів. Спочатку заходи в межах зустрічей носили назву Living Library, а після 2010 р. почали називатися Human Library. “Жива бібліотека” є міжнародним проектом, який підтримується Радою Європи. В проекті беруть участь більш ніж 200 країн [9]. В основі методології “живої бібліотеки” лежить подолання стереотипів, упереджень. У межах навчання ВНЗ, у постійну

практику ВНЗ можна ввести заняття з використання “живих книг”, тобто успішних людей для того, щоб вони поділились своїм життєвим досвідом, шляхом досягнення успіху, передавання практичних знань та навичок ведення своєї діяльності. Книгами є живі люди. Як показує звіт анонімного анкетування першої “живої бібліотеки” в м.Москві (5–6 листопада 2011 року), після “прочитання” таких книг у читачів з'явилося бажання та стимул досягати висот у професійній діяльності. Так, читачі книг зазначили, що завдяки “живій бібліотеці” вони мали можливість поспілкуватися з тими, з ким у звичайному житті могли б ніколи не зустріти [9].

Висновки з даного дослідження. Таким чином, можемо зробити висновок, що проблема мотивації до інтенсифікації навчання є актуальною проблемою сучасної освіти, проте здебільшого вона вивчається на рівні шкільної освіти. Відповідно до поставлених завдань: 1) визначено мотиви навчання студентів та уточнено класифікацію мотивів (пізнавальні мотиви; мотив досягнення успіху; соціальні мотиви; професійні мотиви); 2) визначено, що переважають внутрішні мотиви до інтенсифікації навчання студентів (мати більше часу, мотив професійного становлення, здобування нових знань, мотив професійної гнучкості); 3) виявлено, що в студентів домінують внутрішні мотиви, а саме професійні та пізнавальні мотиви; 4) визначено прийоми формування позитивної мотивації студентів до інтенсифікації навчання (створювати ситуації успіху, заохочувати студентів до навчання, використовувати дидактичні ігри, викликати позитивні емоції до навчання, використовувати “живі бібліотеки”, застосовувати проблемне навчання, заохочувати до навчання, використовувати дидактичні ігри (рольові, ділові) та ін.

Література

1. Архангельский С. И. Лекции по теории обучения в высшей школе / С. И. Архангельский. – М. : Высшая школа, 1974. – 383 с.
2. Дзюбо Л. В. Діагностика навчальної мотивації : збірник методик / Людмила Дзюбо, Людмила Гриценюк. – К. : Шк. світ, 2011. – 128 с.
3. Економічна теорія: Політекономія : підручник / за ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання, 2006. – 613 с.
4. Кузьминський А. І. Педагогіка : підручник / А. І. Кузьминський, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання, 2007. – 447 с.
5. Курс економічної теорії : навч. посіб. / за ред. акад. І. Ф. Прокопенка. – Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2007. – 484 с.
6. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. / В. І. Лозова, Г. В. Троцько ; Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – 2-ге вид., випр. і доп. – Харків : ОВС, 2002. – 400 с.
7. Малихіна О. В. Мотивація учіння молодших школярів / О. В. Малихіна. – К. : Навч. книга, 2002. – 304 с.
8. Огурцов А. П. Як навчити студентів учитись : монографія / А. П. Огурцов, В. В. Заліщук. – Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2009. – 323 с.
9. Офіційний сайт “Живой библиотеки” в г.Москва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://humanlibrary.ru/>. – Назва з екрана.